

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Juridiikka

2015

Ida Nummelin

**TURUN JA VARSINAIS-
SUOMEN
OIKEUSAPUTOIMISTON
YLEISEN EDUNVALVONNAN
YHDISTYMISEN VAIKUTUKSET
JA HAASTEET**

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ida Nummelin

TURUN JA VARSINAIS-SUOMEN OIKEUSAPUTOIMISTON YLEISEN EDUNVALVONNAN YHDISTYMISEN VAIKUTUKSET JA HAASTEET

Opinnäytetyön tavoitteena on kertoa Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen yhdistymisen vaikutuksista sekä haasteista yleisen edunvalvonnan kannalta. Aihetta tarkastellaan sekä päämiesten että henkilöstön näkökulmasta. Toimistojen yhdistymisen seurauksena toimipaikkoja on yhteensä viisi, joten aiheen rajaamiseksi työ keskittyy vaikutuksiin ja haasteisiin pääosin vain Humalistonkadun toimipaikan näkökulmasta.

Opinnäytetyö koostuu kolmesta osasta. Ensimmäinen osa työstä kertoo yleisesti oikeusaputoimiston toiminnasta ja sen tarjoamista palveluista. Osio keskittyy tarkemmin yleiseen edunvalvontaan. Opinnäytetyön toinen osa kertoo itse oikeusaputoimistojen yhdistymisestä ja sen taustoista. Työn kolmannessa ja viimeisessä osassa listataan yhdistymisen vaikutuksia ja pohditaan niiden seurauksena tuomia haasteita.

Vaikutusten ja haasteiden kokoamiseen on käytetty sekä henkilökohtaista kokemusta ja havainnointia että ajatuksia ja mielipiteitä henkilöstön kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta. Lisäksi työssä on käytetty apuna lainsäädäntöä, kirjallisuutta ja verkkosivuja.

Tällä hetkellä Suomessa ja maailmalla vallitsevan taloustilanteen johdosta yleisen edunvalvonnan päämiesten lukumäärä kasvaa tasaisesti. Ihmisten taloudellinen ahdinko johtaa huonovointisuuteen ja sitä kautta velkaantumiseen. Yleisen edunvalvonnan kannalta päämiesten lukumäärän kasvaessa myös henkilöstöä tarvitaan suhteessa lisää. Oikeusaputoimistojen hallinnolliset yhdistämiset edesauttavat valtion resursseja palkata lisää työvoimaa.

ASIASANAT:

Edunvalvonta, holhoustoimi, oikeusaputoimisto

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration | Jurisprudence

2015 | 35

Vesa Anttila

Ida Nummelin

EFFECTS AND CHALLENGES OF THE UNIFICATION OF LEGAL AID OFFICES IN TURKU AND SOUTHWEST FINLAND

The aim on this bachelor's thesis is to tell about the unification of the legal aid offices of Turku and Southwest Finland and what kind of effects and challenges it brought to public guardianship. The thesis examines the subject from the client's and personnel's point of view. After the unification, the legal aid office of Southwest Finland has five different offices. The thesis focuses on only one of the five offices and shows what sort of challenges came along with the unification.

The thesis consists of three parts. The first part is about how the legal aid office functions and what kind of services it offers. It concentrates mainly on public guardianship. The second part of this thesis describes the unification of the offices and the history behind it. The final part focuses on the effects of the unification and what kind of challenges they brought along. This part is based mainly on my own experiences and observations.

The law of guardianship, literature in the field, different official websites and also conversations with employees and their thoughts and opinions are used as references in the thesis.

Because of the current economic situation in Finland and all around the world, the number of clients in public guardianship is constantly growing. People's economic distress causes social unease and in that way leads to getting into debt. From public guardianship's point of view, when the number of clients is rising, more staff is also needed. The administrative unifications of the legal aid offices in Finland save money, so the country has more resources to hire employees.

KEYWORDS:

Guardianship, legal aid office

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TURUN JA VARSINAIS-SUOMEN OIKEUSAPUTOIMISTO	8
2.1 Oikeusapu	8
2.2 Yleinen edunvalvonta	8
3 OIKEUSAPUTOIMISTOJEN YHDISTYMINEN	14
3.1 Yhdistymisen tausta	14
3.2 Edunvalvontapalveluiden järjestäminen	15
4 YHDISTYMISEN VAIKUTUKSET	19
4.1 Henkilöstön näkökulmasta	19
4.2 Päämiesten näkökulmasta	24
5 YHDISTYMISEN HAASTEET	26
6 POHDINTAA	33
LÄHTEET	35

KUVIOT

Kuvio 1. Tiimijako 2011 alkaen.	18
Kuvio 2. Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikat.	20
Kuvio 3. Edunvalvojien virkanimikkeet 1.1.2015 alkaen.	21
Kuvio 4. Postinjako.	22
Kuvio 5. Tiimijako 1.5.2015 alkaen.	23

TAULUKOT

Taulukko 1. Virkojen määrä vuosina 2014 ja 2015.	25
--	----

KÄYTETYT LYHENTEET

HolhL	Laki holhoustoimesta 442/1999
KotikuntaL	Kotikuntalaki 201/1994
OAL	Oikeusapulaki 257/2002
OM	Oikeusministeriö
OMA	Oikeusministeriön asetus oikeusapupiireistä sekä oikeusapu- toimistojen toimipaikoista ja edunvalvonta-alueista 2.7.2013/534

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt edunvalvontasihteerinä Turun oikeusaputoimiston yleisessä edunvalvonnassa ennen sen ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan yhdistymistä. Kiinnostus tapahtuneita muutoksia kohtaan heräsi ja aloin selvittämään ja tutkimaan niitä. Toimistojen yhdistymisen myötä tänä päivänä toimin siis Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisessä edunvalvonnassa ja näin ollen kerron pääosin oman henkilökohtaisen kokemukseni kautta yhdistymisen vaikutuksista ja haasteista.

Opinnäytetyöni keskittyy lähtökohtaisesti Turun oikeusaputoimiston kokemiin muutoksiin yleisen edunvalvonnan kannalta. Tarkoituksena on kartoittaa millaisia vaikutuksia ja haasteita muutokset ovat toimiston arkeen mukanaan tuoneet sekä miten ne ovat ratkaistu. Oikeusaputoimistojen yhdistymisen seurauksena Varsinais-Suomen oikeusaputoimistolla on yhteensä viisi toimipaikkaa ja aiheen rajaamiseksi työ keskittyy niistä yhteen. Käsittelen yhdistymisen vaikutuksia Humalistonkadun toimipaikan päämiesten ja henkilöstön näkökulmista.

Alkuun työ keskittyy havainnollistamaan oikeusaputoimiston toimintaa ja kertomaan sen tarjoamista palveluista. Opinnäytetyöni keskittyy nimenomaisesti yhdistymisen vaikutuksiin ja haasteisiin yleisen edunvalvonnan kannalta, joten kerron alkuun hieman kattavammin yleisestä edunvalvonnasta. Kaikki edunvalvojan määräämisestä, sen toiminnasta ja toiminnan valvonnasta tehtävän lakkaamiseen perustuu lakiin. Näin ollen työni lähteenä käytän holhustoimilakia (HolhL 1.4.1999/442). Lisäksi olen käyttänyt omia kokemuksia ja esimerkkejä sekä kirjallisuutta ja verkkolähteitä. Olen myös käyttänyt Humalistonkadun toimipaikassa johtavan yleisen edunvalvojan Lasse Fagerin, johtavan julkisen oikeusavustajan Jouko Ponnikkaan sekä edunvalvontasihteerien Leena Salosen ja Sari Lehtisen kanssa käymiäni keskusteluita.

Koin parhaaksi yhdistymisestä kertoessani avata myös hieman yleisen edunvalvonnan kokemien muutosten taustaa ja millaisia mullistuksia viimeisen 20 vuoden aikana on tapahtunut. Tämä osoittaa sen, että yleinen edunvalvonta on ollut vuosien ajan muutosten keskellä.

Turun oikeusaputoimiston nimen vaihtuminen Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoksi oli yksi suurimmista yhdistymisen seurauksista. Havaitsemieni vaikutusten jälkeen keskityn muutosten tuomiin haasteisiin ja miten ne ratkaistiin tai jätettiin ratkaisematta.

Lopuksi pohdin tämän hetken taloustilanteen vaikutusta yleiseen edunvalvontaan. Ihmisten taloudellinen ahdinko ja velkaantuminen ovat tänä päivänä yleistä. Se näkyy myös yleisen edunvalvonnan asiakaskunnan rakenteen muutoksissa. Yhä useammin edunvalvontaan määrättävä on velkaantunut nuorehko henkilö eikä enää sairauden heikentämä vanhus. Velkaantumisen taustalla yleisimmin on alkoholismia ja mielenterveysongelmia. Asiakasmäärän kasvaessa tasaiseen tahtiin myös henkilöstöä tarvitaan lisää. Henkilöstön palkkaamiseen tarvittavia resursseja on pyritty lisäämään oikeusaputoimistojen hallinnollisten yhdistämisten kautta.

2 TURUN JA VARSINAIS-SUOMEN OIKEUSAPUTOIMISTO

2.1 Oikeusapu

Oikeusapu tarkoittaa sitä, että henkilö voi joko kokonaan tai osittain valtion varoin saada itselleen asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa (OM 2014). Oikeusavun saaminen perustuu henkilön taloudelliseen asemaan, minkä vuoksi hän ei itse kykene suorittamaan sen hoitamisen vaatimia kuluja. Julkinen oikeusapujärjestelmä mahdollistaa siis myös vähävaraisten ja keskituloisten henkilöiden oikeudellisten palveluiden saannin. (Virolainen & Pölönen 2007, 433-434.)

Oikeusapua antavat valtion oikeusaputoimistoissa toimivat julkiset oikeusavustajat. Oikeusapu sisältää oikeudellisen neuvonnan, tarpeelliset toimenpiteet sekä avustamisen tuomioistuimissa. (OAL 5.4.2002/572, 1 §, 8 §.) Julkista oikeusavustajaa voidaan siis käyttää oikeudenkäyntien lisäksi esimerkiksi erinäisten asiakirjojen laatimisessa, valitusten tekemisessä, perunkirjoituksissa, osituksessa ja perinnönjaossa avustamisessa sekä erinäisissä sovintoneuvotteluissa, jotka voivat koskea esimerkiksi lapsen huoltoa (OM 2014).

Tällä hetkellä Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston käsitellyimpiä oikeusapuasioita ovat perhe- ja jäämistöoikeudelliset asiat. Näitä ovat muun muassa avioerot, lapsen huolto, lapsen tapaamisoikeus, perunkirjat ja ositukset. (Ponnikas Jouko, 2.11.2015 henkilökohtainen tiedonanto.) Viime kädessä kuitenkin avun tarpeessa olevan henkilön asian laatu ja sen merkitys määrittelevät oikeusavun sisällön.

2.2 Yleinen edunvalvonta

Vuodesta 2009 alkaen ovat valtion oikeusaputoimistot tarjonneet oikeusavun lisäksi myös edunvalvontapalveluita. Edunvalvoja voidaan määrätä henkilölle, joka ei syystä tai toisesta pysty taloudellisia asioitaan itse hoitamaan.

Yleinen edunvalvonta kattaa pääsääntöisesti edunvalvottavan eli päämiehen kokonaisvaltaisen taloudellisten asioiden hoidon. Edunvalvonnan alkaessa selvitetään päämiehen omaisuus ja velat. Samalla tehdään luottolaitoksiin holhoustoilain (HolhL 1.4.1999/442) 31 §:n velvoittama ilmoitus päämiehelle määrätystä edunvalvojasta sekä mahdollisen tilin käyttöoikeuden muutoksista. Tällä tavoin edunvalvoja ottaa niin sanotusti omaisuuden haltuunsa ja hoidettavakseen. Kaikki laskut käännetään tulemaan edunvalvontaan ja niiden maksatus hoidetaan edunvalvonnasta käsin.

Edunvalvojan tehtävänä on lain (HolhL 1.4.1999/442, 8 §) mukaan edustaa päämiestä tämän taloudellisissa asioissa, koska sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi on itse kykenemätön valvomaan etuaan taikka huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista. Pääpiirteittäin edunvalvojan tehtävä on huolehtia siitä, että päämiehen menot tulevat katetuiksi ja että päämiehelle jää itselle tämän jälkeen käytettäviinsä vielä kohtuulliset käyttövarat. Seuraavassa kappaleessa kerrotaan hieman tarkemmin edunvalvojan tehtävistä, määräämisestä ja edunvalvojan tehtävän lakkaamisesta.

Edunvalvojan määrääminen

Edunvalvojaksi pyritään yleensä löytämään henkilön lähipiiristä luotettavaksi katsottu henkilö. Vaatimuksena kuitenkin on, että kyseinen henkilö suostuu vastaanottamaan edunvalvojan tehtävän. (HolhL 1.4.1999/442, 5 §.) Tällöin on kyse yksityisestä edunvalvojasta. Jollei lähipiiristä sopivaa henkilöä löydy on viimesijaisin vaihtoehto valtion oikeusaputoimiston yleinen edunvalvoja.

Yleinen edunvalvoja on valtion virkamies, joka on veloitettu virkansa puolesta tehtävää hoitamaan. Näin ollen yleisen edunvalvojan tehtävä ei ole sidottu yksityisen edunvalvojan tavoin henkilöön, vaan virkaan. Esimerkiksi Turun oikeusaputoimiston 1. yleisen edunvalvojan A:n jäädessä eläkkeelle, valittiin ko. virkaan henkilö B. Näin ollen asiakkaiden eli päämiesten edunvalvojana toimii edelleen

Turun oikeusaputoimiston 1. yleinen edunvalvoja, vaikka virkaa suorittava henkilö vaihtui.

Edunvalvojan määräämisen perusteena on yleisimmin heikentynyt terveydentila, alaikäisyys tai jokin muu syy. Muuksi syyksi voidaan katsoa niin kutsuttu ”erityis-tehtävä”, jolloin edunvalvojan tehtävä voidaan rajoittaa koskemaan esimerkiksi vain tiettyä oikeustoimea, asiaa tai omaisuutta (HolhL 1.1.1999/442, 8 §). Esimerkiksi kolmen veljeksien yhteisomistuksessa oleva kiinteistö, joka tulisi myydä. Veljeksistä yhden terveydentila on heikentynyt niin, ettei häntä voida enää katsoa oikeustoimikelpoiseksi. Näin ollen hänelle tulee määrätä edunvalvoja edustamaan häntä kiinteistökaupassa. Kun kiinteistön kauppa on saatu päätökseen, on edunvalvojan tehtävä päättynyt.

Edunvalvojan määrää tuomioistuin tai holhousviranomainen (HolhL 1.4.1999/442, 4 §). Käytännössä tämä tarkoittaa käräjäoikeutta tai maistraattia. Jotta maistraatti voi päätöksen tehdä, tulee hakijan holhoustoimilain (HolhL 1.4.1999/442) 12 §:n mukaan ymmärtää edunvalvojan määräämisen merkitys sekä pyytää tietty henkilö määrättäväksi edunvalvojakseen. Tosin riittävää on, että henkilö ehdottaa edunvalvojakseen esimerkiksi yleistä edunvalvojaa. Tornbergin ja Kuulialan (2015, 72) mukaan tätä kutsutaan oma-aloitteiseksi edunvalvonnaksi. Tärkeässä asemassa edunvalvojan määräämisessä oma-aloitteisen hakemuksen perusteella on hakijan ymmärryksen arviointi. Edunvalvojan valintaan vaikuttaa luonnollisesti hakijan tunteet ja maistraatin on lain velvoittamana tutkittava henkilön sopivuus ja kykeneväisyys tehtävään henkilökohtaisen kuulemisen pohjalta. (Tornberg & Kuuliala 2015, 72-73, 121.)

Jos hakemus edunvalvojan määräämiseksi ei ole tullut oma-aloitteisesti ja edunvalvontaan haettava henkilö ei ymmärrä edunvalvojan määräämisen merkitystä tai ei suostu sen määräämiseen päätöksenteko siirtyy maistraatilta käräjäoikeuden tehtäväksi. Se, että henkilö ei itse suostu edunvalvojan määräämiseen ei siis ole este sen määräämiselle (HolhL 1.4.1999/442, 8 §).

Vielä toistaiseksi tällä hetkellä Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisessä edunvalvonnassa tyypillisin päämies on vanhus, joka ei sairautensa vuoksi pysty

omaisuuttaan eikä talouttaan hoitamaan sen vaatimalla tavalla. Havaintojen perusteella päämiesten keski-ikä alenee tasaiseen tahtiin ja yhä useammin tänä päivänä edunvalvontaan päätyvä henkilö on moniongelmainen nuori, joka tarvitsee apua taloudellisten asioidensa hoidossa. Taustalla voi olla esimerkiksi mielenterveysongelmia, velkaantumista sekä päihde- ja peliriippuvuutta.

Toiminnan valvonta

Holhousasioiden rekisteriin merkitään pääasiassa jokainen jolle on määrätty edunvalvoja. Tähän poikkeuksena on, jos edunvalvoja on määrätty vain tiettyä oikeustoimea varten. Esimerkiksi aikaisemmin mainittu kolmen veljeksien kiinteistökauppatapaus. Edunvalvoja on määrätty edustamaan päämiestään vain kiinteistön kaupassa, joten tässä tilanteessa päämiestä ei merkitä holhousasioiden rekisteriin. Toisin sanoen edunvalvojan tehtävän sisältö vaikuttaa ratkaisevasti siihen merkitäänkö henkilö rekisteriin vai ei (Tornberg & Kuuliala 2015, 370).

Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen aluehallintoviraston ja holhousviranomaisen ylläpitämä rekisteri edunvalvojan toiminnan valvomiseksi (HolhL 1.4.1999/442, 64 §). Rekisterin pohjalta saatava ote holhousasioiden rekisteristä toimii edunvalvontatodistuksena, jonka avulla edunvalvoja pystyy tehtävänsä hoitamaan. Otteesta ilmenee päämiehen henkilötiedot, edunvalvonnan kesto ja syy, mahdollinen toimintakelpoisuuden rajoitus sekä hänen edunvalvojansa. (Maistraatti 2015.) Jos kyseessä on yksityinen edunvalvoja, otteesta holhousasioiden rekisteristä on hänen henkilötietonsa. Jos taas edunvalvojana toimii oikeusaputoimiston yleinen edunvalvoja, on otteesta tämän virkanimike.

Edunvalvojan toimintaa valvoo holhousviranomainen. Valvonta kuuluu sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella edunvalvonnassa olevalla on kotikuntalaisissa (KotikuntaL 11.3.1994/201) tarkoitettu kotikunta (HolhL 1.4.1999/442, 46 §). Esimerkiksi yleisen edunvalvonnan turkulaiset päämiehet kuuluvat Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleiseen edunvalvontaan ja sen toimintaa valvoo Lounais-Suomen maistraatti.

Maistraatti valvoo edunvalvojan toimintaa ja se perustuu edunvalvojan laatimiin selvityksiin. Näitä virallisia selvityksiä ovat omaisuusluettelo sekä vuosi- ja päätöstitilit. Lisäksi edunvalvojan tulee anoa maistraatilta lupa tiettyihin oikeustoimiin, jotka ovat päämiehen kannalta merkittäviä. Tällainen merkittävä oikeustoimi on esimerkiksi kiinteistön tai asunto-osakkeen myynti. (Välimäki 2008, 95-98.)

Edunvalvojan on laadittava edunvalvonnan alkaessa päämiehen omaisuusluettelo ja toimitettava maistraatille kolmen kuukauden kuluessa edunvalvonnan alkamisesta. Omaisuusluettelo kattaa kaikki päämiehen varat sekä velat edunvalvonnan alkamishetkeltä. (HolhL 1.4.1999/442, 48 §). Lisäksi maistraatille on toimitettava vuositili, joka osoittaa tilikauden tapahtumat ja miten asioita on kokonaisuudessaan hoidettu. Tilikausi on yleensä vuoden mittainen. Kun edunvalvojan tehtävä lakkaa, tulee tämän antaa maistraatille vielä viimeinen vuositilin kaltainen päätöstili (HolhL 1.4.1999/442, 51-52 §). Muun muassa näiden edellä mainittujen selvitysten perusteella maistraatti valvoo onko päämiehen taloudellisia asioita hoidettu tämän edun mukaisesti.

Tehtävän lakkaaminen

Edunvalvojalle annettu määräys on voimassa toistaiseksi tai määräystä annettaessa asetetun määräajan. Jos edunvalvoja on määrätty tiettyä tehtävää varten, on määräys voimassa, kunnes tehtävä on suoritettu. (HolhL 1.4.1999/442, 15 §.) Esimerkiksi puolison käyttöoikeuden lisääminen toisen puolison omistamaan pankkitiliin, koska puolisoista toinen ei itse sairautensa vuoksi pysty valtuutusta tekemään. Tämän valtuutuksen tekemistä varten määrätään sairauden heikentämälle puolisolle yleinen edunvalvoja. Yleisen edunvalvojan tehtävä katsotaan suoritetuksi, kun pankkitilin käyttöoikeudet on toiselle puolisolle saatu lisättyä. Tällainen tilanne on aikaisemmin tekstissä mainittu erityistehtävä, joka koskee vain tiettyä oikeustoimea, eikä sitä täten merkitä holhousasioiden rekisteriin. Edunvalvojan tehtävä lakkaa myös holhouslain (HolhL 1.4.1999/442) 17 §:n nojalla silloin, kun päämies kuolee, edunvalvoja vapautetaan tehtävästään tai kun päämies täyttää 18 vuotta, jos edunvalvonta perustuu alaikäisyyteen.

Edunvalvoja voidaan vapauttaa tehtävästään, jos maistraatti tai käräjäoikeus katsoo laadittujen selvitysten perusteella, että henkilö ei ole enää edunvalvonnan tarpeessa. Jos edunvalvonta perustuu sairauteen voi maistraatti lakkauttaa edunvalvojan tehtävän. Tässä tapauksessa ei ole merkitystä onko alkuperäisen määräyksen antanut maistraatti vai käräjäoikeus (Tornberg & Kuuliala 2015, 84). Tällaisessa tapauksessa päämies yhdessä edunvalvojansa kanssa laatii hakemuksen maistraatille edunvalvojan tehtävän lakkauttamiseksi. Jos edunvalvonnan perusteena on alaikäisyys, ei erillistä hakemusta tarvita. Edunvalvojan tehtävä lakkaa niin sanotusti automaattisesti sinä päivänä, kun päämies täyttää 18 vuotta.

3 OIKEUSAPUTOIMISTOJEN YHDISTYMINEN

Koko holhoustoimi on kokenut mullistuksia viimeisen 20 vuoden aikana. Suurin muutos oli, kun vuonna 1999 voimaan astui kokonaan uusi holhoustoimilaki (HolhL 1.4.1999/442), joka kumosi liki sata vuotta vanhan holhouslain (19.8.1898/34) tuoden mukanaan muun muassa termit päämies ja edunvalvoja (Välimäki 2008, 4). Vuoden 2015 alussa Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistot yleisine edunvalvontoineen saivat kokea melkoisen muutoksen, kun oikeusministeriön asetuksen (Oikeusministeriön asetus oikeusapupiireistä sekä oikeusaputoimistojen toimipaikoista ja edunvalvonta-alueista 2.7.2013/534) mukaan toimistot yhdistettiin hallinnollisesti 1.1.2015 alkaen. Kyseessä olevasta asetuksesta käytetään myöhemmin tekstissä lyhennettä OMA 2.7.2013/534.

3.1 Yhdistymisen tausta

Oikeusministeriön julkaisemien tiedotteiden mukaan oikeusaputoimistoja on yhdistetty hallinnollisesti jo vuodesta 2008 lähtien. Hallinnollisesti itsenäisten oikeusaputoimistojen määrä tulee vähenemään 37:stä 27:ään vuoden 2015 alkuun mennessä. (OM 2013a; 2013b.) Oikeusministeriön asetuksen (OMA 2.7.2013/534) astuessa voimaan 1.1.2014 koki moni oikeusaputoimisto hallinnollisen yhdistymisen.. Asetuksen (OMA 2.7.2013/534) myötä yhdistyvien oikeusaputoimistojen kastiin kuului myös Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistot, jotka yhdistettiin keskenään. Kaikki muutokset eivät kuitenkaan sijoittuneet vuoden 2014 alkuun, vaan esimerkiksi Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen hallinnollinen yhdistyminen asetettiin tapahtuvaksi vasta vuosi myöhemmin (OMA 2.7.2013/534 6 §).

1.1.2015 lähtien Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistot yhdistetään hallinnollisesti ja niistä muodostetaan Varsinais-Suomen oikeusaputoimisto (OM 2013a).

Tämä oikeusaputoimistojen hallinnollinen yhdistäminen kuulostaa siltä, kuin itse oikeusapupalveluita olisi karsittu, mutta näin ei kuitenkaan ole. Oikeusaputoimistojen hallintoa on yritetty karsia ja pääsääntöisesti pyritty pitämään toimipaikat

ennallaan. Esimerkiksi Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen kaikki toimipaikat pysyivät yhdistymisestä huolimatta lukumäärällisesti ennallaan. Yhdistymisten taustalla on tarkoitus vähentää toimistojen haavoittuvuutta, keventää hallintoa ja lisätä henkilöstön työtehtävien järjestelymahdollisuuksia. Järjestelymahdollisuudet sisältävät muun muassa sijaistukset loma-aikoina. Oikeusaputoimistojen hallintoa keskittämällä on tarkoitus jättää mahdollisimman paljon voimavaroja itse oikeusapupalveluun. (OM 2013b.)

Yhdistymisten ohella myös toimistojen nimiä on muutettu ja pyritään muuttamaan enemmän maakuntapohjaisiksi.

Lisäksi Lahden oikeusaputoimiston nimi muutetaan 1.1.2014 maakuntapohjaisesti Päijät-Hämeen oikeusaputoimistoksi (OM 2013a).

Tämän maakuntapohjaisuuden vuoksi myös Turun oikeusaputoimisto niin sanotusti sulautettiin Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoon, vaikka Turun oikeusaputoimisto oli sekä päämiesten lukumäärältään että henkilöstömäärältään huomattavasti Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoa suurempi.

3.2 Edunvalvontapalveluiden järjestäminen

Yleinen edunvalvonta on kokonaisuudessaan kokenut muutoksia ennen oikeusaputoimistojen hallinnollista yhdistymistä. Ennen vuotta 2009 kunta vastasi edunvalvontapalveluiden tuottamisesta alueellaan, elleivät se ja maistraatti toisin olleet sopineet (Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä 1.4.1999/443, 2 §). Vuoden 2009 alusta alkaen voimaan astunut lakimuutos siirsi edunvalvontapalveluiden järjestämisvastuun kunnalta valtion oikeusaputoimistoille. Tämän siirtymän myötä edunvalvontapalveluiden järjestämisen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluivat jatkossa oikeusministeriölle. (Laki holhoustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä 29.8.2008/575, 1-2 §.)

Uuden lain astuessa voimaan 1.1.2009 Turun kaupungin edunvalvontatoimistolle tämä merkitsi uutta työnantajaa, uusia toimitiloja, kokonaan uutta asiakastietojärjestelmää sekä toimiston sisäisiä organisaatiomuutoksia. Silloinen Turun kaupungin edunvalvontatoimisto siirtyi sijainnillisesti Yliopistonkadun toimitiloista nurkan

taakse Humalistonkadulle Turun oikeusaputoimiston yhteyteen. Muutto tapahtui kuitenkin vasta vuonna 2011, jolloin Turun oikeusaputoimiston toimitilojen remontti oli saatu päätökseen ja saatu valmisteltua tilat myös edunvalvonnan henkilöstölle. Näin ollen kumpikin toimisto oli muutoksen myötä yhteisissä toimitiloissa ja kumpikin nyt yhtenä toimistona oikeusministeriön alaisuudessa.

Seuraavaksi kerrotaan Turun kaupungin aikaisen edunvalvontatoimiston ja Turun oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan kokemista muutoksista. Nämä muutokset osoittavat sen, että viimeisen kuuden vuoden aikana yleisen edunvalvonnan toiminta Turussa on ollut muutosten keskellä.

Myöhemmin työssäni mainittava Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston ”Humalistonkadun toimipaikka” on entinen Turun oikeusaputoimisto. Turun oikeusaputoimisto ja yleinen edunvalvonta sijaitsi Humalistonkadulla ja toimistojen yhdistyessä Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoon toimipaikkoja tuli niin monta, että selvennykseksi käytän Turun oikeusaputoimistosta nimikettä Humalistonkadun toimipaikka. Ennen yhdistymistä Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleinen edunvalvonta toimi Läntisellä Pitkäkadulla ja selvyuden vuoksi kyseisestä toimipaikasta käytetään nimitystä ”Läntisen Pitkäkadun toimipaikka”.

Työjärjestelyt Turun kaupungin aikana

Kaupungin aikana edunvalvoja ja asiakassihteeri olivat tiimipari ja tekivät töitä yhdessä. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että jokaisella tiimiparilla oli noin 250 päämiestä. Asiakassihteerin työnkuvaan kuului päämiesten tapaaminen toimistossa sekä puhelinaikana puheluihin vastaaminen. Lisäksi asiakassihteeri hyväksyi kaikki päämiesten laskut maksuun ja antoi ne eteenpäin laskun maksajalle. Tiimiparien lisäksi toimistossa oli erikseen vuosi- ja päätöstilien tekijä, erinäisten etuuksien hakemisesta vastaava henkilö sekä jo mainittu laskujen maksaja.

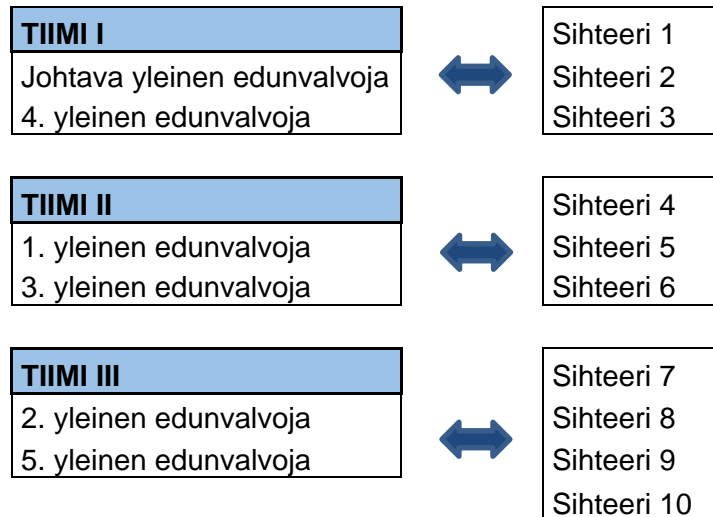

Työjärjestelyt valtiolle siirryttäessä

Niin kutsuttu siirtymävaihe kaupungilta valtiolle toi mukanaan monia muutoksia. Yksi suurimmista muutoksista oli käytössä olevan tietojenhallintajärjestelmän vaihtuminen täysin uuteen. Turun kaupungin aikana käytössä oli Fido-niminen ohjelmisto ja valtiolle siirryttäessä käyttöön otettiin tänäkin päivänä valtakunnallisesti yleisessä edunvalvonnassa käytössä oleva ohjelmisto nimeltä Edvard. Syy ohjelmiston vaihtumiseen oli se, että Fido oli Turun kaupungin omistama oma ohjelma, eikä sitä saatu siirrettyä valtion tietokoneille.

Valtiolle siirryttäessä Turun kaupungin aikana organisoidut tiimiparit pysyivät ennallaan, mutta nimikkeen laskujen maksaja korvasi kirjanpitosihteerin. Kirjanpitosihteerin työnkuvaan kuului laskujen maksu, tiliöinti sekä tulojen ja erilaisten sopimusten kirjaaminen Edvard-ohjelmistoon. Kirjanpitosihteerin tehtävänä käytännössä oli pitää asiakastietojärjestelmä ajan tasalla. Asiakassihteerit olivat nimensä mukaisesti enemmän päämiesten kanssa tekemisissä toimistolla ja kotikäynneillä.

Turun oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan toimitilojen sekä muuton valmistuttua vuonna 2011 tehtiin jälleen työtehtävien uudelleenorganisointi toimiston sisällä. Toimiston sihteerit siirtyivät niin kutsuttuun ”kaikki tekee kaikkea” – järjestelyyn ja kolmeen tiimin järjestelmään kuvion 1 osoittamalla tavalla. Jokaisessa tiimissä oli kaksi edunvalvojaa ja pääsääntöisesti kolme sihteerää. Tämän organisoinnin myötä ei ollut enää erikseen asiakas- ja kirjanpitosihteeireitä, eikä yksittäisten työtehtävien omaavia henkilöitä, vaan kaikki kulkivat virkanimikkeellä edunvalvontasihteerin. Jokainen edunvalvontasihteerin sai omat päämiehensä joiden päivittäisiä talousasioita hoiti kokonaisvaltaisesti itse. Tämän kuului kaikki laskun maksusta ja hakemusten täyttämisestä Edvardin kirjausten ja tietojen ylläpitoon. Päämiesmäärä oli jokaisella sihteerillä n. 110.

Kuvio 1. Tiimijako 2011 alkaen.

Käytyjen keskusteluiden perusteella muutos ”kaikki tekee kaikkea” – järjestelyyn otettiin vastaan Turun oikeusaputoimiston yleisessä edunvalvonnassa melkoisella varauksella ja edunvalvontasihteerit olivat pitkään tyytymättömiä uusiin järjestelyihin. Asiaa katsottaessa tällä hetkellä on suurin osa työntekijöistä kuitenkin tyytyväisiä vuonna 2011 tehtyihin muutoksiin. Hyvinä puolina mainittiin muun muassa työn kokonaiskuvan selkiintyminen, sillä kaikki päivittäiset päämiehen asioiden hoidon sisältävät osiot olivat nyt omassa hallinnassa. Jokainen edunvalvontasihteeri pysyi näin ajan tasalla sopimistaan järjestelyistä ja löysi oman tapansa työskennellä. (Salonen Leena & Lehtinen Sari, 19.8.2015 henkilökohtainen tiedonanto).

4 YHDISTYMISEN VAIKUTUKSET

Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen hallinnollisen yhdistymisen vaikutuksista kerrotaan pääosin yleisen edunvalvonnan osalta ja tarkemmin Humalistonkadun toimipaikan päämiesten ja henkilöstön näkökulmasta. Vaikutusten listaus pohjautuu henkilökohtaiseen kokemukseen ja havainnointiin sekä henkilöstön kanssa käytyihin keskusteluihin Humalistonkadun toimipaikassa.

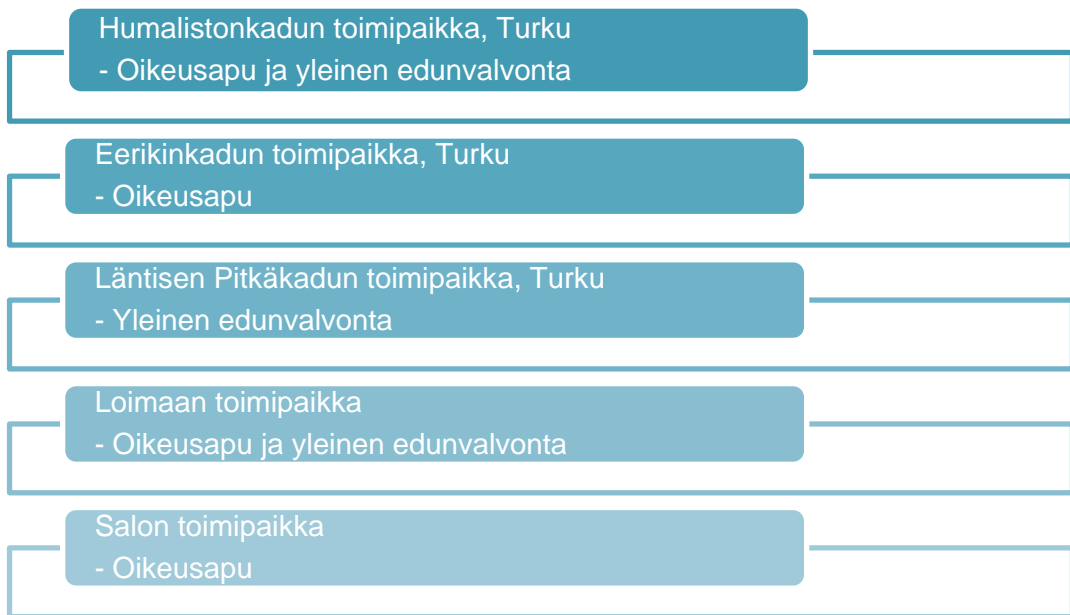
Oikeusministeriö järjesti yhdistyneelle Varsinais-Suomen oikeusaputoimistolle ja yleiselle edunvalvonnalle yhdistyvien oikeusaputoimistojen muutosjohtamisvalmennuksen huhtikuussa 2015. Niin kutsutun muutuskoulutuksen tarkoituksena oli yhdessä johdon ja henkilöstön kanssa arvioida yhdistymisen etenemistä ja millaisia muutoksia päivittäiseen työskentelyyn oli tullut ja oli tulossa. Valmennuspäivän aikana esille nousseita asioita ja mielipiteitä on käytetty vaikutusten listauksessa sekä myöhemmin yhdistymisen haasteista kerrottaessa.

Havaintojen ja kokemusten mukaan Humalistonkadun toimipaikka eli entinen Turun oikeusaputoimisto ja yleinen edunvalvonta koki suurimmat muutokset toimistojen yhdistyessä. Toimiston nimimuutos, puhelinvaihteen keskittäminen ja uudet virat ovat vain osa yhdistymisen vaikutuksista.

4.1 Henkilöstön näkökulmasta

Toimiston nimi

Suurin muutos, jonka Turun oikeusaputoimisto koki yhdistymisen myötä, oli toimiston nimenmuutos Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoksi. Kuten kappaleessa 3.1 mainittiin, pysyivät toimistojen toimipaikat ennallaan yhdistymisestä huolimatta. Varsinais-Suomen oikeusaputoimistolla on tällä hetkellä viisi toimipaikkaa ja ne sijaitsevat Turussa, Salossa ja Loimaalla (OM 2015). Kuvio 2 havainnollistaa, mitä palveluita mikäkin toimipaikka tarjoaa.

Kuvio 2. Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikat.

Nimimuutos vaikutti melko merkittävästi Humalistonkadun toimipaikkaan sekä ulkoisesti että sisäisesti. Humalistonkadun toimipaikka sijaitsee Museoviraston suojelemassa rakennuksessa, vanhassa Turun postitalossa, joten hyvin tarkkaa oli se, millä koolla ja fontilla uudet toimiston opastetekstit ja -kyllit tulisi ulko-oven viereen kirjoittaa.

Toimiston arjessa se vaikutti muun muassa leimasimiin, käyntikortteihin ja asiakirjapohjiin, sillä kaikissa oli virheellinen merkintä Turun oikeusaputoimisto.

Edunvalvojen virkanumeroiden muutokset

Yhdistymisen seurauksena silloisen Turun oikeusaputoimiston johtavan julkisen oikeusavustajan Jouko Ponnikkaan päätöksellä edunvalvojen virkanimikkeitä oli päällekkäisyyksien vuoksi muutettava. Läntisen Pitkätien toimipaikan eli niin sanotun ”alkuperäisen” Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan edunvalvojen virkanumeroita ei muutettu, sillä ne olivat toimiston nimistä alkaen ajan tasalla. Näin ollen Turun oikeusaputoimiston yleisten edunvalvojen virkanumerot päätettiin muuttaa yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Kuvio 3

osoittaa, kuinka virkanumerot muuttuivat Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen hallinnollisen yhdistymisen myötä.

Kuvio 3. Edunvalvojien virkanimikkeet 1.1.2015 alkaen.

Puhelinvaihte ja postinjako

Ennen toimistojen yhdistymistä oli kummallakin yleisen edunvalvonnan toimipai-
kalla omat keskuksensa, jotka hoitivat puhelinvaihteen ja postinjaon. Turun oi-
keusaputoimiston aikana tuli huomattavia määriä Varsinais-Suomen oikeusapu-
toimiston yleisen edunvalvonnan postia virheellisesti Turun oikeusaputoimistoon.
Tämä on toimistojen yhdistymisen myötä vähentynyt huomattavasti. (Lehtinen
Sari, 3.11.2015 henkilökohtainen tiedonanto) Toimistojen hallinnollisen yhdisty-

misen myötä koko Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston puhelinvaihde keskitettiin Humalistonkadun toimipaikkaan kattaen sekä oikeusavun että yleisen edunvalvonnan vaihteen.

Postinjako perustuu Humalistonkadun toimipaikassa yleisen edunvalvonnan osalta edunvalvojien virkanumeroihin ja päämiesten sukunimien perusteella tehtyihin kirjainjakoihin. Edunvalvojille kuuluva posti lajitellaan heidän virkanumeronsa mukaan, mutta sihteerien posti lajitellaan kirjainjaon mukaan. Kuvio 4 on havainnollistava esimerkki kirjainjaosta ja postin jakelusta.

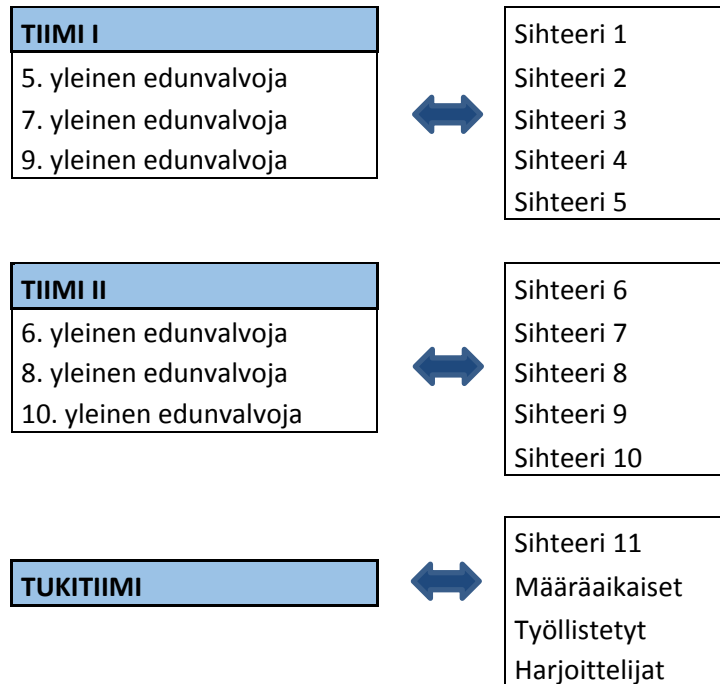
Edunvalvoja 1			Turun oikeusaputoimisto 2. yev
Sihteeri 1	A-H		Erkki Esimerkki
Sihteeri 2	I-Q		Humalistonkatu 1
Sihteeri3	R-Ö		20100 TURKU
Edunvalvoja 2			
Sihteeri 1	A-H		Turun oikeusaputoimisto 1. yev
Sihteeri 2	I-Q		Maija Meikäläinen
Sihteeri 3	R-Ö		Humalistonkatu 1
			20100 TURKU

Kuvio 4. Postinjako.

Postinjaon perustuessa edunvalvojien virkanumeroihin on erittäin tärkeää, että postitusosoitteet ovat oikein. Yhdistymisen myötä tuli Humalistonkadun toimipaikan henkilöstölle tehtäväksi suuri määrä osoitteenmuutoksia, sillä niin kuin kappaleessa aikaisemmin jo mainittiin toimiston nimi sekä edunvalvojien virkanumerot muuttuivat.

Humalistonkadun toimipaikan sisäinen organisaatiomuutos

Uuden edunvalvojan viran perustaminen ja päämiesten siirto tämän valvontaan oli pääsyy siihen, että Humalistonkadun toimipaikassa tehtiin jälleen toimiston sisäinen organisaatiomuutos. Aikaisemmin kappaleessa 3.2 mainittu kolmen tiimin järjestely vaihtui 1.5.2015 alkaen kuvion 5 mukaiseksi.

Kuvio 5. Tiimijako 1.5.2015 alkaen.

Johtava yleinen edunvalvoja on kuviosta poistunut toimistojen yhdistymisen myötä, koska hänen työnkuvansa koostuu pääasiassa hallinnollisista tehtävistä. Omia päämiehiä johtavalla yleisellä edunvalvojalla on toimistojen yhdistymisen jälkeen huomattavasti muita edunvalvoja vähemmän ja ne ovat pääosin erityistehtäviä, jotka eivät vaadi päivittäisiä toimenpiteitä. Tällä tavoin saatiin hallinnollisten tehtävien hoitaminen ja muiden edunvalvojien päämiesmäärän keventäminen järjestettyä.

Toukokuusta 2015 lähtien Humalistonkadun toimipaikassa on toiminut kaksi varsinaista tiimiä. Kummassakin tiimissä on kolme edunvalvojaa ja viisi niin sanottua vastuusihteeriä, joilla kullakin on omat päämiehensä. Vastuusihteerit jatkavat kappaleessa 3.2 mainitun ”kaikki tekee kaikkea” -järjestelyn mukaisesti. Näiden kahden tiimin lisäksi on niin kutsuttu tukitiimi, johon kuuluu vakituisen henkilökunnan lisäksi aika ajoin työllistetyt ja määräaikaiset henkilöt sekä harjoittelijat. Tuki-tiimin tehtäviin kuuluu Humalistonkadun toimipaikassa keskuksen hoitaminen. Tähän kuuluu muun muassa postinjakko sekä koko Varsinais-Suomen oikeusapu-toimiston puhelinvaihteen hoito. Edellä mainitut tehtävät hoitaa pääsääntöisesti

tukitiimin vakituinen henkilö apunaan työllistetty henkilö. Niin kutsutuilla ”tukitiimiläisillä” ei ole muiden edunvalvontasihteereiden tapaan omia päämiehiä, vaan heidän tehtävänä on myös olla vastuusihteereiden apuna päivittäisissä tehtävissä. Tällaisia tehtäviä ovat muun muassa laskujen maksu, laskutusosoitteiden muutokset, erinäisten hakemusten tekeminen, mapitus sekä muut avustavat tehtävät.

Perusteena tämän uuden tiimijaon järjestämiseen oli muun muassa tiimien haa-voittumattomuus. Esimerkiksi lomien ja muiden poissaolojen aikana suuremman tiimin on helpompi järjestää sijaistukset.

4.2 Päämiesten näkökulmasta

Esteellisyys

Ennen toimistojen yhdistymistä, kun Turun ja Varsinais-Suomen toimistot olivat erillään, voitiin esteellisyystilanteissa henkilö ohjata kääntymään toisen toimiston puoleen. Yhdistymisen jälkeen tämä ei enää ole mahdollista. Esimerkiksi jos henkilö ei saa oikeusapua esteellisyyden vuoksi Varsinais-Suomen oikeusaputoimistosta on lähin vaihtoehto Rauman oikeusaputoimisto tai yksityinen sektori.

Uudet virat

Toimistojen yhdistyessä Humalistonkadun toimipaikkaan perustettiin alkamaan maaliskuun 2015 alussa kaksi uutta virkaa: edunvalvojan virka sekä edunvalvontasihteerin virka. Taulukko 1 osoittaa yleisen edunvalvonnan virkojen määrän sekä ennen että jälkeen oikeusaputoimistojen yhdistymistä.

Edunvalvontasihteerin virka ei sinänsä tuonut muutoksia toimiston tai päämiesten arkeen toisin kuin edunvalvojan virka. Uudelle edunvalvojalle siirrettiin Humalistonkadun toimipaikassa muilta edunvalvojilta päämiehiä niin, että kullakin edunvalvojalla olisi suurin piirtein yhtä monta päämiestä.

Taulukko 1. Virkojen määrä vuosina 2014 ja 2015.

* edunvalvoja ** edunvalvontasihteeri	2014		2015	
	ev*	evs**	ev	evs
Humalistonkadun toimipaikka	6	10	7	11
Läntisen Pitkäkadun toimipaikka	3	6	3	6
Loimaan toimipaikka	1	1	1	1
Yhteensä	10	17	11	18
Virat yhteensä	27		29	

Lähtökohtaisesti edunvalvojan vaihtuessa järjestetään päämiehen kuuleminen asian johdosta. Tässä tapauksessa, kun kyse oli yli 200 päämiehen siirtämisestä uudelle edunvalvojalle, kuulemista ei Varsinais-Suomen kärjäoikeuden suostumuksella pidetty. Päätöstä perusteltiin sillä, että päämiehen asema ei edunvalvojan vaihdoksen myötä muutu ja edunvalvojana jatkaa edelleen oikeusaputoimiston yleinen edunvalvoja. Tilanne olisi ollut toinen, jos esimerkiksi yleinen edunvalvoja olisi vaihtunut yksityiseksi edunvalvojaksi tai päinvastoin.

Se, että kärjäoikeus suostui ehdotukseen vaihtaa päämiesten edunvalvoja ilman näiden kuulemista, ei missään nimessä ollut itsestäänselvyys. Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston johtavan yleisen edunvalvojan Lasse Fagerin (20.10.2015 henkilökohtainen tiedonanto) mukaan on joissakin kaupungeissa kärjäoikeus vaatinut suurista siirrettävistä päämiesmääristä huolimatta päämiehen kuulemisen.

5 YHDISTYMISEN HAASTEET

Toimiston nimi

Kuten kappaleessa 4.1 mainittiin, on vuoden 2015 alusta alkaen Varsinais-Suomen oikeusaputoimistolla ollut viisi eri toimipaikkaa ja Turun oikeusaputoimisto lakkasi nimellisesti olemasta. Tämä on aiheuttanut yleistä hämmennystä muun muassa yhteistyötahoissa. Esimerkiksi hoitolaitokset olivat tottuneet siihen, että turkulaiset päämiehet kuuluvat Turun oikeusaputoimiston yleiseen edunvalvontaan ja Turun ympäristökuntien, kuten esimerkiksi Raision, Paimion ja Mynämäen päämiehet kuuluivat Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan piiriin.

Tiedotus toimistojen yhdistymisestä yleisesti esimerkiksi yhteistyökumppaneille jäi melko vähäiseksi ja myöhäiseksi. Tiedotus asiasta aloitettiin melko varovaisesti. Sähköpostin ollessa tänä päivänä merkittävä työväline jokapäiväisissä tehtävissä aloitettiin tiedotus sen avulla. Pyrkimyksenä oli, että jokainen toimiston työntekijä lisäisi huomautuksen toimistojen hallinnollisesta yhdistymisestä sähköpostin allekirjoitukseensa ja sitä kautta tieto lähtisi leviämään. Virallinen tiedotus esimerkiksi käräjäoikeuksille, ulosottoviranomaisille ja muille virastoille toimitettiin vasta vuoden 2015 aikana, kun yhdistyminen oli jo tapahtunut.

Edunvalvojien virkanumeroiden muutokset

Yleisien edunvalvojien virkanimikkeiden muuttuessa kaikkien entisten Turun oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan päämiesten otteet holhousasioiden rekisteristä oli tilattava maistraatista uudelleen, sillä niissä edunvalvojana toimi esimerkiksi Turun oikeusaputoimiston 2. yleinen edunvalvoja, joka toimistojen yhdistymisen myötä muuttui Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston 7. yleiseksi edunvalvojaksi. Koska Läntisen Pitkäkadun toimipaikan yleisien edunvalvojien virkanumerot pysyivät muuttumattomina, säästyttiin kyseisen toimipaikan päämiesten osalta holhousotteiden uusimiselta.

Tämä uusintaprosessi vei ymmärrettävästi maistraatilta aikaa, joten ennakkoon varauduttiin väliaikaiseen ratkaisuun. Vuoden 2014 lopussa silloisen Turun oikeusaputoimiston johtava julkinen oikeusavustaja Jouko Ponnikas laati päätöksen, joka sisälsi oikeusministeriön asetuksen (OMA 2.7.2013/534) lisäksi listauksen edunvalvojen vanhoista ja uusista virkanimikkeistä. Tämän päätöksen avulla esimerkiksi Turun oikeusaputoimiston 2. yleinen edunvalvoja pystyi osoittamaan hoitavansa edelleen samaa virkaa, mutta eri virkanimikkeellä. Sisällöltään lista oli samanlainen kuin työssä aikaisemmin kappaleessa 4.1 esitetty kuvio 3 edunvalvojen virkanimikkeistä.

Kappaleessa 4.2 mainittu Humalistonkadun toimipaikan uusi 10. yleisen edunvalvojan virka toi mukanaan myös haasteita. Uudelle edunvalvojalle siirrettiin Humalistonkadun toimipaikassa muilta toimipaikan edunvalvoilta päämiehiä niin, että kullakin edunvalvojalla olisi pääpiirteittäin yhtä monta päämiestä. Tämä taas osaltaan tarkoitti sitä, että otteet holhousasioiden rekisteristä menivät taas kerran uusiksi siirtyvien päämiesten osalta. Koska aikaisempikin otteiden holhousasioiden rekisteristä uusiminen oli maistraatissa kesken, päätettiin tarvittaessa käyttää Varsinais-Suomen käräjäoikeuden päätöstä. Päätös sisälsi kaikkien n. 200 uudelle 10. yleiselle edunvalvojalle siirtyvien päämiesten henkilötiedot, joten päätöstä eteenpäin lähetettäessä oli muiden päämiesten tiedot viivattava yli.

Puhelinvaihte ja postinjako

Koko Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston ja yleisen edunvalvonnan puhelinvaihteen keskittäminen Humalistonkadun toimipaikan keskukseen oli jo itsessään melkoinen haaste muun muassa työntekijöille. Alkuun jännitystä aiheutti se, miten kaikki lähtee käyntiin, paljonko puheluita tulee ja kuka ottaa vastuun keskuksen hoidosta (Lehtinen Sari, 3.11.2015 henkilökohtainen tiedonanto). Vastuuasiiaan löydettiin ratkaisu 1.5.2015 tehdyn Humalistonkadun toimipaikan sisäisen organisaatiomuutoksen myötä, kun vakituinen edunvalvontasihteeri siirrettiin vaih-

teenhoitajaksi. Siihen saakka vaihdetta hoiti henkilö, jonka tehtäviin kuului Humalistonkadun toimipaikan keskuksen hoito jo pitkään ennen toimistojen yhdistymistä.

Puhelinvaihteessa varataan aikoja pääsääntöisesti oikeusavun asiakkaille, mutta myös edunvalvonnan asiakkaat voivat ajanvarauksella tulla toimistolle tapamaan edunvalvojaansa ja edunvalvontasihteeriiään. Turun oikeusaputoimiston aikana toimiston oikeusavustajille varattiin tapaamisaikoja puhelimitse sekä paikan päällä toimistolla. Toimistojen yhdistymisen ja sitä kautta puheluiden jonkinasteisen lisääntymisen myötä puhelinvaihte oli aika ajoin ruuhkautuneena oikeusavun ajanvarausasiakkaiden vuoksi.

Tähän löydettiin ratkaisu Humalistonkadun toimipaikan sisäisen organisatiomuutoksen myötä 1.5.2015. Tällöin puhelinajanvaraus keskitettiin Eerikinkadun toimipaikkaan Turun poliisitalolle, jossa toimii toinen oikeusapupalveluita Turussa tarjoava Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikka. Humalistonkadun toimipaikan puhelinvaihte siirtää puhelun välittömästi Eerikinkadun toimipaikan ajanvarausnumeroon, kun kyse on ajanvarauksesta. Näin vältetään vaihteen ruuhkautuminen.

Havaintojen ja kokemusten perusteella postinjako kokonaisuudessaan osoitteenmuutoksineen on aiheuttanut suurimpia haasteita Humalistonkadun toimipaikassa. Kuten kappaleessa 4.1 kerrottiin, tuli toimiston nimenmuutoksen johdosta Humalistonkadun toimipaikan henkilöstölle suuri määrä laskutusosoitteen muutoksia tehtäväksi. Tämä tehtävä organisoitiin vaihdetta hoitavan henkilön tehtäväksi. Tehtävä saatiin aloitettua vasta syksyllä 2015, johon asti virheelliset laskutusosoitteet aiheuttivat lisätyötä ja postin viivästymistä. Mielestäni tämä erittäin merkittävä osa edunvalvonnan toimintaa olisi tullut järjestää jo vuoden 2014 aikana, jolloin tieto yhdistymisestä oli saatu. Erinäisiä harjoittelijoita on toimistossa vuosittain ja laskutusosoitteen muutokset olisi saatu heillä teetettyä, eikä se olisi kaiken muun työn ohella jäänyt vaihteenhoitajan vastuulle ja näin vaikuttanut tämän muihin työtehtäviin.

Turun toimipaikat aiheuttavat eniten sekaannusta, sillä Turussa on yhdistymisen jälkeen kolme Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston toimipaikkaa. Postia toimitetaan väärään toimipaikkaan, joka johtuu muun muassa laskutusosoitteen muotoilusta. Laskutusosoitteen muotoilusta käytiin erinäisissä palaverissa vuoden 2014 aikana keskustelua pääsemättä selvään ratkaisuun esimerkiksi siitä, miten ne tulisi muotoilla, jotta posti tulisi heti oikeaan paikkaan. Eri yritysten laskutusjärjestelmät toivat osaltaan haastetta muutoksiin, sillä kullakin yrityksellä on rajallinen laskutusosoitteelle tarkoitettu tila. Laskutusosoitteen tulisi mahtua kolmelle tai maksimissaan neljälle riville. Yksi hylätyistä laskutusosoitteen muutosehdoksista pituutensa vuoksi oli

Varsinais-Suomen oikeusaputoimisto
Yleinen edunvalvonta
Humalistonkadun toimipaikka
Päämiehen nimi / 10.yev
Humalistonkatu 1
20100 TURKU

Kela on yksi yleisen edunvalvonnan merkittävimmistä yhteistyötahoista. Kela ilmoitti vuoden 2014 lopussa, että toimistojen yhdistyessä kaikki posti tulisi ohjautumaan jo olemassa olevan Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan Y-tunnuksen mukaisesti Läntisen Pitkätien toimipaikkaan. Kuitenkin silloinen Turun oikeusaputoimisto oli huomattavasti Varsinais-Suomen oikeusaputoimistoa suurempi sekä päämiesten lukumäärältään että henkilöstömäärältään. Tällöin oli siis luonnollisinta, että tilanteessa, jossa Kela saisi toimitettua vain yhteen toimipaikkaan postia, olisi se Humalistonkadun toimipaikka, jossa sijaitsee koko Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston keskus. Asia meni oikeusministeriöön saakka ja se saatiin sitä kautta ratkaistua. Jos tämä ei olisi onnistunut, olisi posti saapunut tarkoitettua myöhemmin ja näin osaltaan viivyttänyt tarvittavia toimenpiteitä.

Haasteen luo myös se, että esimerkiksi yhteistyökumppanit eivät koe edunvalvojan virkanumeron merkintää laskutusosoitteessa tärkeäksi. Varsinkin Humalistonkadun toimipaikassa, jossa postinjakko perustuu edunvalvojan virkanumeroon, on tämä melkoinen hidaste postinjakon sujuvuudelle.

Humalistonkadun toimipaikan sisäiset muutokset

Ennen päätymistä lopulliseen Humalistonkadun toimipaikan sisäiseen organisaatiomuutosratkaisuun käytiin asiasta pitkiä palavereita ja työryhmä järjesti mietintöjä asian tiimoilta. Ehdotuksia esiteltiin palavereissa ja vastaanotto oli lähes kaikkiin ehdotuksiin pääosin vastahakoinen. Viimein tehtiin päätös siirtyä kahden tiimin ja tukitiimin järjestelyyn. Työntekijöiden vastahakoisuus tehtyä päätöstä kohtaan johtui lähinnä siitä, että työvoimaa siirrettiin edunvalvontasihteerien puolelta pois keskukseen ja vaihteen hoitoon samalla kun muiden sihteerien päämiesten lukumäärä ja työmäärä kasvoi. Lisäksi jokaiseen tiimiin valittiin tiimiesimies, jonka tehtävänä oli järjestää muun muassa tukitiimin toimivuus.

Kokemusten ja keskusteluiden pohjalta voidaan arvioida, että toimiston uusi sisäinen organisaatiomuutos tullaan kokemaan taas uudelleen melko pian. Humalistonkadun toimipaikan tämänhetkinen kahden varsinaisen tiimin ja tukitiimin toiminta on koettu erittäin toimimattomaksi ratkaisuksi. Lisäksi edunvalvontasihteerien joukosta muutaman nostaminen tiimiesimieheksi ja lähtökohtaisesti sihteerien eriarvoistaminen on saanut paljon kritiikkiä ja suuri osa työntekijöistä on tyytymättömiä tämänhetkiseen tilanteeseen. Tyytymättömyys johtuu lähinnä töiden organisoinnista ja sen seurauksena sihteerien työmäärän kasvamisesta, vaikka uusia virkoja saatiin toimistojen yhdistymisen johdosta perustettua.

Työtilat

Tilanpuute oli yksi Humalistonkadun toimipaikan ongelmista jo ennen toimistojen yhdistymistä. Voisi jopa sanoa, että jatkuvasti oli enemmän työntekijöitä kuin virallisia työpisteitä. Toimistojen yhdistymisen jälkeen suurempana toimistona oli enemmän resursseja palkata työntekijöitä, kuten esimerkiksi edunvalvojan ja sihteerin virat sekä määräaikaisia työntekijöitä. Näin ollen tilat olivat pakkomuutoksen edessä. Ihmisiä siirrettiin huoneesta toiseen ja suurimpia huoneita jaettiin avokonttorimaisesti osiin, jotta saatiin useampi työpiste samaan huoneeseen.

Tietojenhallintajärjestelmä Edvard

Jokaisen oikeusaputoimiston yleinen edunvalvonta näkee vain oman toimistonsa päämiesten tiedot tietojenhallintajärjestelmässä. Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen yhdistymisen johdosta oli Edvard-ohjelmisto muutettava toimistojen yhteiseksi tietokannaksi. Tämä kuitenkin ei sujunut aivan ongelmitta ja jatkuvasti ohjelman virheitä korjataan ja päivitetään.

Ohjelmistossa on toimittajat, joiden mukaan esimerkiksi tulot kirjataan järjestelmään. Esimerkiksi kun työeläkeyhtiö Ilmarisen työeläke tulee päämiehen tilille, osaa ohjelma tiliöidä sen toimittajan perusteella työeläkkeeksi. Ilman toimittajaa ei voi esimerkiksi tulokirjauksia tehdä. Toimistojen yhdistymisen johdosta järjestelmästä katosivat kaikki Turun oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan henkilöstön luomat toimittajat ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan toimittajat säilyivät. Tämä merkitsi sitä, että mitään kirjauksia tai muutoksia, jotka vaativat toimittajan merkitsemistä, ei voitu Humalistonkadun toimipaikassa tehdä, koska ohjelmisto ilmoitti toimittajan puuttumisesta. Näin ollen vuoden 2015 alussa saapuvien eläkeilmoitusten mukaisia tulomuutoksia ei pystytty tekemään järjestelmään Humalistonkadun toimipaikassa.

Tämä johti osaltaan siihen, että kenenkään päämiehen tulotiedot eivät olleet ajan tasalla. Taloudellisten asioiden hoidon kannalta tämä oli melkoinen ongelma, mutta se saatiin ratkaistua niin, että Turun oikeusaputoimiston yleisen edunvalvonnan lisäämät toimittajat saatiin lisättyä ohjelmistoon takaisin. Tämän seurauksena kaikki toimittajat olivat ohjelmistossa kahdesti. Kuitenkin se, että toimittajat olivat ohjelmistossa kahdesti, oli pienempi paha kuin se, että niitä ei olisi ollut lainkaan.

Työtapojen yhtenäistäminen toimipaikoissa

Lähtitulevaisuudessa on visio kahdesta erillisestä toimipaikasta Turussa. Oikeusavulla olisi oma toimipaikkansa ja yleisellä edunvalvonnalla omansa. Tällä het-

kellä Turussa yleisen edunvalvonnan puolella toimitavat Humalistonkadun toimipaikassa ja Läntisen Pitkätien toimipaikassa eroavat melko suuresti toisistaan. Esimerkiksi päämiesten puhelinajat ovat täysin erilaiset Läntisen Pitkätien ja Humalistonkadun toimipaikan välillä.

Toimistojen yhdistymisen seurauksena päätettiin, että puhelinajat yhtenäistetään toimipaikkojen välillä mahdollisimman pian. Läntisen Pitkätien toimipaikan puhelinajat päätettiin muuttaa Humalistonkadun toimipaikan toimintamallin mukaiseksi. Yhtenäiset puhelinajat ovat selkeämpiä sekä päämiehille että puhelinvaihteenhoitajalle. Esimerkiksi hoitohenkilökunnan yrittäessä saada yhteyttä keskuksen kautta Läntisen Pitkätien edunvalvojan, osaa vaihtohenkilö Humalistonkadun toimipaikassa kertoa, että on päämiesten puhelinaika eikä edunvalvoja siksi pysty virkapuhelimeensa vastaamaan.

6 POHDINTAA

Yleisen edunvalvonnan tavoitteena on hoitaa päämiesten taloudellisia asioita mahdollisimman hyvin. Tämä edellyttää sitä, että työt ovat organisoitu parhaalla mahdollisella tavalla ja resurssit keskitetään itse palvelun tuottamiseen.

Tällä hetkellä Suomessa ja Euroopassa vallitsevan taloustilanteen ja laman vuoksi yhä useampi ihminen ja yritys ovat taloudellisessa ahdingossa. Oikeusaputoimistojen yhdistämiset ovat olleet osa valtion taloudellisia ratkaisuja. Toimistojen hallinnollisten yhdistymisten seurauksena oikeusaputoimistojen hallintoa on kevennetty ja keskitetty. Näin on pyritty säästämään hallintokuluissa.

Yleisen edunvalvonnan kannalta tämänhetkinen taloustilanne vaikuttaa siihen, että edunvalvonnan asiakkaiden lukumäärä kasvaa jatkuvasti ja pääsyy edunvalvojan hakemiseen on velkaantuminen. Taloudellinen ahdinko saa ihmisen voimaan huonosti ja tämä voi edesauttaa velkaantumista. Kuten kappaleessa 2.2 mainittiin, on tyypillisin edunvalvottava toistaiseksi vielä sairas vanhus, mutta kasvavassa määrin yleisen edunvalvonnan uusi asiakas on velkaantunut moniongelmainen nuori. Päämiesten lukumäärän noustessa tasaiseen tahtiin myös henkilöstöä tarvitaan suhteessa lisää. Oikeusaputoimistojen hallinnollisten yhdistämisten johdosta valtiolla on enemmän resursseja palkata työvoimaa, kun hallintokuluissa on pyritty säästämään.

Turun ja Varsinais-Suomen oikeusaputoimistojen yleisen edunvalvonnan hallinnollinen yhdistyminen on tuonut mukanaan paljon uutta ja sen vaikutukset ovat nähtävissä lähinnä henkilöstön näkökulmasta ja heidän päivittäisessä työssään. Päämiesten asemaan ei toimistojen yhdistyminen vaikuttanut millään lailla. Kuten kappaleessa 4.2 kerrottiin, päämiesten aseman muuttumattomuuden vuoksi ei päämiesten kuulemista edunvalvojan vaihdoksen johdosta tehty.

Yhdistymisen vaikutukset arjessa näkyvät päämiesten näkökulmasta lähinnä niiden päämiesten kohdalla, joiden edunvalvoja vaihtui uuden viran perustamisen ja tämän myötä uuden edunvalvojan johdosta. Humalistonkadun toimipaikassa pyrittiin kuitenkin edunvalvojan vaihtumisesta huolimatta pitämään päämiehellä

sama edunvalvontasihteeri, jotta muutokset päämiesten arkeen pysyisivät mahdollisimman pieninä. Useimmissa tapauksissa sihteeri on päämiehelle lähempi henkilö kuin itse edunvalvoja, sillä päämies keskustelee sihteerinsä kanssa päivittäisiä raha-asioista ja hieman harvinaisemmissa asioissa edunvalvojansa kanssa.

Tällä hetkellä Humalistonkadun toimipaikan vuokrasopimus on päättymässä vuoden 2016 loppuun, joten mahdollinen muutto ja muutoksia on arviolta taas edessä. Tilahanketyöryhmä on perustettu ja he pohtivat vaihtoehtoja ja etsivät mahdollisia toimitiloja. Kuitenkin epäselvää on vielä se, että etsitäänkö toimitiloja oikeusavulle ja edunvalvonnalle yhteisesti vai kummallekin erikseen.

Valtion oikeusaputoimistojen rakennetyöryhmä (2014, 45) on pohtinut, josko oikeusapupalveluiden tarjoaminen ja edunvalvontapalveluiden järjestäminen tulisi tulevaisuudessa eriyttää omiksi toimistoikseen. Tällä hetkellä edunvalvoja on esimerkiksi Varsinais-Suomen oikeusaputoimistossa esteellinen vastaanottamaan tehtävää, jos päämies on ollut vastapuolena saman toimiston oikeusavussa. Työryhmän mukaan toimistojen eriyttäminen mahdollistaisi edunvalvojan tehtävän vastaanottamisen edellä mainitussa tilanteessa, sillä toimistot olisivat fyysisesti erillään. Asia nousi puheenaiheeksi oikeusministeriön Varsinais-Suomen oikeusaputoimiston henkilöstölle järjestämässä muutoskoulutuksessa huhtikuussa 2015. Toimistojen fyysinen eriyttäminen sai henkilöstöltä mielipiteitä sekä puolesta että vastaan. Esimerkiksi oikeusavun henkilöstön perusteina toimistojen eriyttämisen puolesta oli muun muassa oikeusavun ja edunvalvonnan asiakaskunnan eroavaisuus.

Työtapojen yhtenäistäminen tulee olemaan melkoinen haaste, jos yleisen edunvalvonnan toimipaikat Turussa yhdistyvät konkreettisesti. Työtapojen yhtenäistämistä ajatellessa tulee ottaa huomioon ne, jotka itse työtä tekevät. Me kaikki olemme erilaisia ja jokaisella meillä on oma tapamme toimia ja tehdä. Yhtä oikeaa työskentelytapaa ei varmastikaan ole. Haasteeksi nousee se, kumman toimipaikan työtavat ovat toimivimmat ja löydetäänkö se kaikkien havittelema kultainen keskitie.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Tornberg, J. & Kuuliala M. 2015. Suomen edunvalvontaoikeus. 1. painos. Helsinki: Talentum.

Valtion oikeusaputoimistojen rakennetyöryhmä. 2014. Valtion oikeusaputoimistojen rakenneuudistus. Julkaisu 25/2014 Mietintöjä ja lausuntoja. Helsinki: Edita Prima Oy.

Violainen J. & Pölonen P. 2007. Rikosprosessin osalliset. Rikosprosessioikeus II. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Välimäki P. 2008. Holhustoimen pääpiirteet. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum.

Lait ja muut virallislähteet

Kotikuntalaki 11.3.1994/201

Laki holhustoimen edunvalvontapalveluiden järjestämisestä 29.8.2008/575

Laki holhustoimesta 1.4.1999/442

Oikeusapulaki 5.4.2002/257

Oikeusministeriön asetus oikeusapupiireistä sekä oikeusaputoimistojen toimipaikoista ja edunvalvonta-alueista 2.7.2013/534

Muut lähteet

Maistraatti 2015. Viitattu 5.9.2015
<http://www.maistraatti.fi/fi/Palvelut/holhustoimi/>

Oikeusministeriö. 2013a. Oikeusaputoimistojen hallintoa keskitetään – toimipaikat säilyvät ennallaan. Viitattu 15.3.2015.
<http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/08/oikeusaputoimistojenhallintoakeskitetaan8211toimipaikatsailyvatennallaan.html>

Oikeusministeriö. 2013b. Oikeusapupalvelut säilyvät, vaikka hallintoa keskitetään. Viitattu 15.3.2015.
http://www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/04/oikeusapupalvelutsailyvatvaikkahallintoakeskitetaan_0.html

Oikeusministeriö. 2014. Oikeusapu. Viitattu 27.10.2015.
<http://www.oikeus.fi/oikeusapu/fi/>

Oikeusministeriö. 2015. Varsinais-Suomen oikeusaputoimisto. Viitattu 10.9.2015.
<http://www.oikeus.fi/oikeusapu/varsinais-suomenoikeusaputoimisto/fi/>